

РЕЦЕНЗІЯ

завідувачки кафедри «Дизайн середовища»
Харківської державної академії дизайну і мистецтв,
кандидата мистецтвознавства, доцента Світлани КРИВУЦ
на дисертацію Олени КУРЦЕВОЇ

«ОСОБЛИВОСТІ ДИЗАЙНУ ОСВІТНІХ САЙТІВ ТА ПОРТАЛІВ: ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНІ ЗАСОБИ ВИРАЗНОСТІ»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 022 – Дизайн

Актуальність теми дослідження та зв'язок з науковими програмами, темами

Дисертаційна робота Олени Курцевої представляє собою ґрунтовне, оригінальне дослідження на актуальну тему, що розвивається швидкими темпами, внаслідок чого потребує постійного оновлення та визначення основних складових, які забезпечують безперервність здобуття знань. Окрім того, актуальність теми пояснюється необхідністю аналізу та систематизації технологічних інновацій та сучасних дизайнерських концепцій з метою виявлення принципів та виражальних засобів репрезентації у створенні дизайну освітніх сайтів та порталів, що пов'язано з появою дистанційного та змішаних форм навчання. Представлена до захисту праця О. Курцевої присвячена визначенню особливостей дизайну освітніх сайтів та порталів, є своєчасною та відповідає новій формі розповсюдження знань, а розкриття засобів художньо-образної виразності, в свою чергу, передбачає полегшення в подоланні усіх можливих кордонів та обмежень при здобутті освіти.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, визначаються структурою і викладом дослідження з розкриттям чіткої структури роботи – від аналізу розвитку мережевого дизайну, що охоплює період початку ХХІ століття – до сьогодення. Дисертантка залучила широкий масив джерельної бази; для проведення порівняльного аналізу було обрано провідні міжнародні платформи масових відкритих онлайн-курсів. Висновки дисертації ґрунтовно відбивають результати дослідження, констатують виконання поставлених завдань. Змістовність представленої праці, насиченість тексту різнобічно проаналізованими прикладами, наявність аналітичних таблиць, логічний

послідовний зв'язок між науково-аналітичною (дизайнерською та технологічною частинами) і практичною складовими дослідження – забезпечили цілісність роботи і не дають підстав висловити суттєві зауваження.

Оцінка змісту і структури дисертаційної роботи

Дисертаційну роботу виконано на кафедрі графічного дизайну ХДАДМ під керівництвом Олександра СОБОЛЄВА.

Структура дисертації та послідовність викладу матеріалу відповідають поставленим меті та завданням дослідження. Дослідження має чітку структуру, ілюстративний матеріал до кожного підрозділу свідчить про високий ступінь інформативності та вказує на перспективність теми дисертаційної роботи та необхідність проведення наукових розвідок у майбутньому.

Дисертація виконана відповідно до планів роботи кафедри графічного дизайну Харківської державної академії дизайну і мистецтв у напрямку розвитку науково-досліднової теми «Інновації в мультимедійному дизайні у контексті науково-технологічного прогресу» (затверджена Науковою радою ХДАДМ, від 04.02.2022 року, протоколом №04).

У вступі О. Курцева розкриває загальну характеристику роботи, її актуальність, методи дослідження та зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Авторка доводить, що інформаційні технології набувають все більшої уваги, отже освітній процес опинився в фокусі уваги значної частини суспільства. На підставі аналізу та систематизації наукових праць за напрямом роботи нею визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, хронологічні межі та методи дослідження; окреслено наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів; наведено відомості щодо апробації та впровадження результатів дослідження у навчальний процес.

У першому розділі авторка доводить важливість функції веб-дизайну та, у більш широкому контексті, дизайн-практик мультимедіа, що виступають у ролі узагальнюючого простору для інших типів дизайн-проектів; акцентує увагу на зручності мережевого дизайну, його широких інтерактивних можливостях та здатності до трансляції пошукових етапів проектування, що мають вплив на художню парадигму веб-дизайну. В подальшому О. Курцева аналізує та систематизує наукові джерела по основних групах, серед яких слід назвати наступні: засоби візуальної репрезентації фешен-дизайну; системи виражальних засобів у веб-дизайні; імерсивні технології в графічному, предметному та веб-дизайні; принципи формування художньо-стилістичних властивостей простору інтер'єру засобами інтерактивної репрезентації; визначення моделі естетичної виразності вирішення інтер'єрного простору засобами візуальних систем;

проблеми двопрородного розвитку веб-дизайну у межах термінів «естетичне/практичне»; питання культурних маркерів у навчальних веб-порталах.

Дослідження проведене з використанням комплексу науково-методологічних підходів, враховуючи *загальнонаукові методи* та *спеціальні методи*: у рамках першої групи дослідницею були використані методи узагальнення, аналізу та синтезу, дедукції та індукції, а також методики порівняльного аналізу у контексті загальнонаукового гуманітарного підходу. Окреме важливе значення було відведено компаративному методу. Друга група – спеціальні методи дослідження – є наслідком концептуального підходу у контексті поставленої мети та завдань та представлено автором роботи як поєднання двох підгруп: 1) *спеціальних методів* аналізу та синтезу художньо-образного змісту веб-сайтів (першорядне значення мали методи формального, композиційного та образно-стилістичного аналізу; використовувалися методи семіотичної інтерпретації та знакового узагальнення; метод типології та класифікації); 2) *спеціальних методів* дослідження соціокультурного контексту освітніх та навчальних веб-сайтів та порталів (методи історико-хронологічного аналізу та періодизації, а також соціокультурний методологічний підхід).

Другий розділ присвячено типологічній характеристиці дизайну освітніх сайтів та порталів. Авторкою виділено два базових типи освітніх веб-ресурсів: представницький та навчальний. Обидва типи визначені нею у відповідності до попередньо проаналізованого матеріалу та на основі наступних критеріїв: а) спорідненості інформації; б) специфіки користування інформації; с) візуальної репрезентації контенту. Виявлено основні критерії змін, які можуть бути типологізовані у межах п'яти основних груп: 1) раціональні критерії, які спрямовані на підвищення ефективності користування інформацією; 2) маркетингові критерії, які відповідають за оновлення іміджу бренду та його підтримку; 3) ідеологічні критерії, що націлені на відображення покликання та освітньої місії закладу; 4) інституційні критерії, які відповідають за стійку асоціацію між сферою, де працює навчальний заклад та системою репрезентації; 5) художні, технічні та соціальні тренди (мода), які спонукають до оновлення художнього апарату сайту у відповідності до актуальних тенденцій. Визначено деякі відмінності у компаративному аналізі вітчизняного та зарубіжного досвіду художнього образу сайту. Надано класифікацію та стандартизацію елементів, що використовуються в дизайні на основі дизайн-регламентації (таксономії) системних, текстових та візуальних компонентів освітніх інтернет-ресурсів.

У третьому розділі запропоновано систему виражальних засобів у дизайні освітніх сайтів та порталів. Авторкою зроблено акцент на нормах та

принципах, що встановлені цими сферами побутування естетики та які швидко знайшли своє віддзеркалення в інтернет-культурі, а саме: 1) принципи композиції сайту, що походять з норм друкованої графіки (типові та загальнозживані закономірності користування та споживання інформації); модульне проектування простору сайту; 2) принципи композиції сайту, які ґрунтуються на технічних можливостях інтернет-ресурсу (модульно-лакунарний, принцип модульної сітки); 3) принцип спрощеної геометричної форми. О. Курцевою систематизовано коло конкретних прийомів, що реалізуються в системі просторово-композиційного унормування веб-сайту; розглянуто засоби виразності шрифтової репрезентації сайту із визначенням головних принципів: суміжності, узгодженості та персоналізації; принципу інтуїтивності потоку читання; принципу побудови ієрархії шрифтових повідомлень; принципу актуалізації змісту. Проаналізовано стильові принципи в дизайн-структурі освітнього інтернет-ресурсу.

У четвертому розділі розглянуто виражальні засоби методології проектування освітніх сайтів та порталів. Розкрито специфіку співставлення критеріїв двох паралельних систем: користування (техніко-технологічний аспект дизайну) та емоційно-образного сприйняття (художній аспект дизайну). Визначено аспекти художньої складової, що виконує важливу функцію проектування засобів підтримки та репрезентації інтерактивності та яка реалізується за допомогою інфографічних та зображально-ілюстративних засобів. Систематизовано принципи комбінації колірно-тонових рішень присутні в моделях взаємодії текстового контенту із зображальним. Надано рекомендації стосовно практики юзабіліті в її художньо-образній складовій, які спираються на найбільш стабільну та широковідому чотирьохрівневу модель інтерфейсу користувача на основі наступних рівнів: концептуального, семантичного, синтаксичного та лексичного, де кожен рівень має власну систему репрезентації, яка в утилітарно-функціональній основі характеризує оперативну взаємодію користування.

Загальні висновки по дисертації є логічними, послідовними і дають відповіді на поставлені в дисертації завдання.

Відповідність вимогам академічної доброчесності, що пред'являються при здобутті ступень доктора філософії

Дисертація пройшла перевірку сертифікованою програмою StrikerPlagiarism. Порушень академічної доброчесності у результаті вивчення дисертаційної роботи не виявлено. В дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

Наукова новизна положень, висновків та результатів дисертаційної роботи

Дисертантом вперше у роботі проаналізовано актуальну вітчизняну та зарубіжну наукову літературу із зазначеної проблематики; сформовано концептуальне бачення історіографічної ситуації, досліджені основні напрямки розвитку; проаналізовано зарубіжний досвід таксономії навчальних веб-сайтів; здійснено та запропоновано типологію вітчизняних освітніх веб-сайтів та порталів на основі критеріїв візуальної репрезентації та засобів художньої виразності; на основі репрезентативного джерельного матеріалу (як зарубіжного так і вітчизняного) досліджено та охарактеризовано основні компоненти системи виражальних засобів; із урахуванням набутого досвіду та на ґрунті проведеного аналізу сформульовано коло рекомендацій щодо використання системи виражальних засобів у процесі дизайн-проектування веб-сайтів та порталів.

Висновки дисертації ґрунтовно відбивають результати дослідження, констатують виконання поставлених завдань. Змістовність представленої праці, насиченість тексту різнобічно проаналізованими прикладами, наявність аналітичних таблиць, логічний послідовний зв'язок між науково-аналітичною (дизайнерською та технологічною частинами) і практичною складовими дослідження – забезпечили цілісність роботи і не дають підстав висловити суттєві зауваження.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях

Результати дисертаційного дослідження логічно структуровано та викладено на 226 сторінках. Основний текст роботи становить 141 сторінку та складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків. Список використаних джерел містить 112 позицій, додатки – альбом з 69 ілюстрацій, схеми подано в кількості 7 позицій.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів дослідження

Висвітлені у дисертації наукові положення та аналітичний апарат можуть бути використані як в теоретичній, так і практичній діяльності веб-дизайнерів, особливо у напрямку проектування інтернет-ресурсів для завдань освіти та науки. Окремі теоретичні узагальнення проведеного дослідження можуть бути корисними для студентів напрямків «Графічний дизайн», «Мультимедійний дизайн». Вагомості теоретичного обґрунтування представленої роботи надав особистий практичний досвід дисертантки, що вказує на потужний результат дослідження, який відображає особистий науковий та дизайнерський погляд О. Курцевої.

Дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертації

Слід зупинитися лише на окремих дискусійних аспектах і рекомендаціях:

- 1) у зв'язку з актуальною необхідністю розширення знань та можливостей українського користувача, хотілося б висловити побажання щодо публікації матеріалів, представлених до захисту, у вигляді посібника або монографії – з метою формування інформаційної і методичної освітньої бази;
- 2) у змісті Табл. 2.3. «Типологічна структура системи виражальних засобів освітніх інтернет-ресурсів» бажано відкоригувати значення поняття «утилітарна композиція» на «утилітарна функція».
- 3) бажано надати нумерацію висновків – для дотримання їх більш чіткої структури.
- 4) на стор.117 й далі по тексту у визначенні ілюстрацій – змінити квадратні дужки на округлі;
- 5) перевірити текст на наявність граматичних помилок.

Загальна оцінка дисертаційної роботи

У цілому дисертаційна робота Олени КУРЦЕВОЇ на тему «Особливості дизайну освітніх сайтів та порталів: художньо-образні засоби виразності» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, що виконано на належному теоретичному рівні, структура та обсяг якого відповідають встановленим нормам. За актуальністю, ступенем новизни, науковим рівнем, теоретичною та практичною цінністю, а також змістом та оформленням наукова робота відповідає вимогам Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р., а її авторка, Олена КУРЦЕВА, заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 022 – Дизайн.

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувачка кафедри «Дизайн середовища»
Харківської державної академії
дизайну і мистецтв

Світлана КРИВУЦ